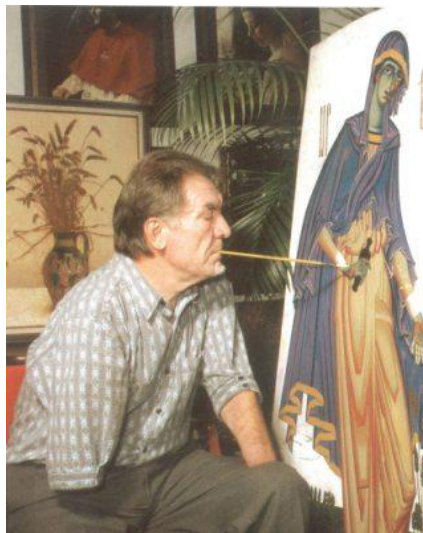

Центральна публічна бібліотека
ім. М. Горького
Інформаційно-бібліографічний відділ

НАШОГО ЦВІТУ ПО ВСЬОМУ СВІТУ

До 80-річчя від дня народження
М.П.Бідняка канадського художника,
українця за походженням
(1930—2000)

м. Краматорськ

Справжній митець той, що належить нації, її культурі... Російська імперія нищила українців віками. А народ вистояв, відстояв свою традицію, культуру... Отже, вистояли, вистоїмо!

А прикладом цього є наш митець

Микола Бідняк.

Заливаха П.

За словами одного з наших класиків, бути українським художником у цьому світі можна хіба що за якусь кару. А якщо врахувати й те, що власними стражданнями люди розплачуються за гріхи предків, то Микола Бідняк своїми муками міг би спокутувати гріхи цілого роду. Все його життя — це низка випробувань: фізичних і духовних, які художник витримав мужньо, із суто лицарською відвагою і непохитністю.

Народився Микола Бідняк у Канаді (м. Торонто). Чотирирічним хлопчиком повернувся з батьками на Буковину, в село Ленківці, що неподалік Чернівців. У 1940 р., з приходом радянської влади, сім'я подалася до Німеччини, аби уникнути Сибіру (така доля спіткала багатьох членів цієї родини).

Працюючи на полі бауера, у 1945 р., Микола підірвався на міні. Фатальний випадок відібрав у нього обидві руки і око, але не зміг відібрати Богом даного таланту. Юнак навчився малювати вустами. Тільки йому відомо, як важко давалися перші копії картин. Та саме вони стали порятунком для М.Бідняка — не дали озлобитись на весь світ зболеній душі, збайдужити через особисту трагедію. Згодом з'явилися перші замальовки — портрети, квіти, що по приїзді до Канади (як її громадянина, 1950 р.) відкрили йому шлях до мистецтва. Тут він здобув фахову освіту: закінчив Інститут технології і мистецтва (м. Едмонтон) та Онтарійський коледж мистецтва в Торонто. Вже студентом виявив себе як талановитий художник.

З 1958 р. Микола Бідняк працював у галузі живопису, графіки

та монументального мистецтва. Став членом Спілки образотворчих мистецтв (УСОМ), з 1964-го — членом Всесвітньої Асоціації художників (з центром у Ліхтенштейні), які малюють вустами та ногами. На той час ним уже було написано серію портретів видатних українців, створено численні полотна і ліногравюри, розписано також кілька українських церков. М.Бідняк здійснив з персональними виставками поїздки по багатьох країнах світу. Й лише Україна, омріяна Вітчизна, залишалася для нього за "залізною завісою". Жив у Канаді, а оспівував Україну... Міг реалізувати свої здібності на чужині, як тисячі інших земляків, бо ж і мати була фінкою за походженням, а його непересічний талант, гострий розум, неймовірна працездатність і наполегливість стали б перепусткою до творчої еліти країни. Втім, свідомо відмовився від шаноби, слави, статків, малюючи свою Україну, — незнану й чужу корінному канадцеві, але рідну, хоч і далеку географічно.

Доля таки потай мережила йому дорогу додому. Микола Бідняк повернувся в Україну вже у зрілому віці, з великим багажем. Його багатство було у прекрасних живописних полотнах, що експонуються у багатьох музеях світу, приватних колекціях, є окрасою церков.

Що ж давало йому, генієві без рук, той струмінь одухотворення, який робить картини шедеврами, вічними цінностями, кодом життя? І ось відповідь: в його серці завжди була Україна. В його творчості дивовижно переплелися український смуток, гідність предків, задума діброви, мелодії дитинства, які передаються з роду в рід, ховаючись у глибинах підсвідомості. Він повернувся через півстоліття (1990), не сподіваючись, що його твори будуть сприйняті на Батьківщині як відкриття. 1991 р. — перша персональна виставка у Львові, співпраця з Академією мистецтв, виставка в Тернополі. Виставка у Києві стала сенсацією (1994). Із 1992 р. Микола Бідняк — член Національної Спілки художників України (Львівське відділення) та професор Львівської Академії мистецтв, лауреат Державної премії України ім. Тараса Шевченка (1995).

Ми його розпізнаємо одразу, за найпершими роботами, в яких присутнє те, що ми називаємо українським наївом... На цю

характерну рису таланту (можливо, не усвідомлювану на початку творчого шляху) художник спирався упродовж усього життя. Наразі це те, що йому, як українцеві, було властиве і піддавалося всіляким випробуванням на Заході, а сьогодні виглядає явищем національним. Митець залишався вірним фігуративності навіть тоді, коли в Європі й Америці "абстрактне" заповонило усіх і все. Це найбільше дивує з ретроспективного погляду на творчість Миколи Бідняка. Вражає, коли споглядаєш його твори 50—70-х років — акварелі, натюрморти, портрети, іконопис — модерні й космічні — влітаються в органіку світобачення українців в Україні, утверджуючи вічні цінності в реальних сюжетах української історії, підносячи до планетарних масштабів звучання голосу наших предків. Ми бачимо героїку рідного краю, вирішену в монументальному трактуванні: "Святий Володимир" і "Князь Данило Галицький", "Княгиня Ольга" і "Святослав-завойовник" (кількаметрові полотна), "Козак Мамай", "Довбуш", "Маркіян Шашкевич", "Бій під Крутами", "Бій під Конотопом", "Євген Коновалець", "Сотник січових стрільців Іван Андрух", "Іван Богун", "Северин Наливайко", "Іван Вишенський", "Іван Мазепа", "Творці національного гімну П.Чубинський і отець Вербицький", "Кардинал Йосип Сліпий", "Митрополит Андрей Шептицький", "Іван Огієнко", "Тарас Шевченко", "Іван Франко" та ін.

Творчий шлях М.Бідняка можна вважати вираженням українськості в часі, коли на зміну модернізму прийшов маскультизм. Вартісні основи образотворчості для самого себе митець визначив так: "Переїматися абстракцією поважаючи себе майстер не дозволяє". За цим висловом криється все, що визрівало в глибинах єства Миколи Бідняка — прагнення до власної автентичності, поєднаної із часом і простором рідної землі, відповідним самовиразом образотворчості. У поважному зрілому віці митець все більше схиляється до езотеричного, метафоричного, символіко-сакрального відтворення духу. На перший план у нього виступає мудре осягнення "явищ і речей в цьому світі, за якими постають багатозначні, дотичні до України переживання, втілені у малярстві 1990-х років. Сакральна тема у творчості Миколи Бідняка — це особливий вияв емоційно-

естетичних аспектів духовності за допомогою пензля. У доробку майстра він досить потужний, масштабно розкрився для нього з широким охопленням візантійської культури, і водночас стриманий рамками певного українського ікономистецтва. Ще в часи духовної напруги 60-х М.Бідняк, як ніхто з інших майстрів, котрі розмальовували церкви в діаспорі, глибоко пройнявся дисидентським рухом в Україні, співпереживаючи зі своїм повірником, видатним поетом-політ'язнем Василем Стусом. Все це впливало на рішення образів, що наділялися глибокою емоційністю, нерідко невимовною скорботою, позначаючись на пластичній мові підкресленою живописністю. Спочатку, пробуючи власні сили, Микола Бідняк зважився для самого себе намалювати Христа в усьому білому, який сидить "яко суддя" з великим мечем на троні — Господь судить людей на землі. Образ непідкупної Справедливості й караючої Сили витворився узагальнено і документально під дією всього пережитого, вистражданого, передуманого, як згусток думок про сутність того, що твориться на землі. І хоча художник відчував свою недосвідченість, у вияві суб'єктивного зондажу великої теми, ікона недовго залишалася в майстерні.

Йшов час. Митець шукав свій напрям на основі Святого Письма, переказів церковних отців Заходу і Сходу. Творив, поступово все більше переймаючись релігійним малярством. Він розписав іконостаси для храмів Канади у містах Калгарі (1954), Ошаві (1965), Кітченері (1979). Для української церкви Преображення (м. Кітченер) намалював вісімнадцять візантійських ікон. В Ошаві М.Бідняк створив дві великі композиції на історичну тему — "Хрещення Русі" та "Коронація князя Данила Галицького". Одну зі своїх ікон — "Плащаницю" — виконав на замовлення для Папської колекції у Ватикані.

Художник малював настінні композиції на полотні з подальшим наклеюванням на стіну (оскільки йому тяжко було щораз підніматися вгору, остерігаючись впасти з небезпечного риштування). На цьому тлі оригінальний набуток Миколи Бідняка у сакральній темі можна назвати своєрідним мистецьким подвигом.

Усе життя йшов він до України, куди йому судилося

повернутися з далекої Канади. І посеред осені своєї долі, скуштувавши чимало горя, зустрів свою майбутню дружину Марію Майчик зі Львова, аби хоч наостанку зігрітись теплом її душі. Ця неординарна жінка змінила його життя, повернула Біднякові шлях в омріяну Україну, а нам — талановитого митця.

Один десяток літ наче підсумував те, що встиг зробити талановитий український маляр (знадобилося б кілька томів, аби вмістити перелік усього його доробку). Останнє десятиріччя творчості художника позначене такими шедеврами, як "Ангел над Львовом" і "Чорнобильська Богоматір", "Українські квіти", і предивними краєвидами рідної землі, книгою "Василь Стус. Поезія" в його оформленні. А ще — творенням жіночих образів, яких ніколи не писав раніше, і в котрих неодмінно впізнаємо риси обличчя його улюбленої дружини.

Пані Марія добре знається на творчості свого чоловіка, і тільки шкодує, що надто пізно зійшлися їхні шляхи, — вона б не дала розсіятися по світу його роботам, які доєюдилося позичати для персональних виставок у їхніх власників. А скільки творів розійшлося по еміграційних родинях, притулках! Адже він завжди охоче віддавав їх на доброчинні цілі. Нині пані Марія присвятила себе мистецтву Миколи Бідняка.

Свого часу Асоціація врятувала митця від скрути. Пізніше він сам допомагав іншим. Постійно дбав про українську творчу молодь у Бразилії, Канаді, США, опікував будинки для престарілих, сиріт, студентів, учнів.

В Україні працював задля її майбутнього. Його підтримки потребували і учні дитячої Академії мистецтв у Підбужжі (Львівська область). Шевченківську нагороду поділив між Львівським фондом культури, журналом "Українська культура", музеєм у Лаврі. Під час фінансової кризи підтримав Наукову бібліотеку ім. В.Стефаніка у Львові. А найголовніше — започаткував престижну стипендію для найбільш здібних студентів Академії мистецтв у Львові. Мав мрію створити фундацію для здібних студентів-інвалідів. Поспішав, аби встигнути.,.

Шлях М.Бідняка до України був складним і тривалим. Але його варто було пройти, щоб на батьківську землю повернувся

один з її талановитих, знаних у світі синів. Митцеві встигли вручити державну нагороду — орден князя Ярослава Мудрого V ступеня — за тиждень до безповоротного кінця...

У Національному художньому музеї в Києві zostалися на вічне зберігання його славнозвісна "Чорнобильська мадонна" — без перебільшення шедевр новітнього іконопису другої половини ХХ ст.; у Шевченківському національному заповіднику в Каневі — "Людина в огні"; у Чернівцях — серія натюрмортів. Микола Бідняк передав дві ікони — "Богородиця" і "Спас" — до Науково-мистецької фундації митрополита А.Шептицького Національного музею у Львові для постійно діючої експозиції.

Миколу Бідняка поховали у Львові на Личаківському цвинтарі. Рідна земля прийняла в своє лоно сина, якого доля водила далекими світами, а наостанок завершила таки до рідної домівки, аби тут він зазнав справжнього щастя, всенародного визнання і прощального подиху осені...

ЛІТЕРАТУРА

Твори М.П.Бідняка

Ангел над Львовом: [Репродукція] // Укр. культура. — 1998. — № 1. — 1-ша с. обкл.

Богородиця. 1981 (Акрилик. Березова дошка); Яремне. 1994 (Олія. Полотно); Чорна рілля ізорана... 1987 (Олія, полотно); Калина. 1997 (Темпера, полотно); Тріє царі; Спас. 1987 (Акрилик, березова дошка): [Репродукція] // Укр. культура. — 2000. — № 1. — С. 19—21.

Довбуш (Пресована дошка, акрилик) 1952; Карпатський краєвид (Полотно, олія) 1994; Гетьман Іван Мазепа (Папір, акварель) 1966: [Репродукції]; Натюрморт "Польові квіти", "Княгиня Ольга", "Князь Володимир", "Князь Данило Галицький", "Євген Коновалець": Світлини з альбому "Микола

Бідняк", Україна, Київ, 2000 // Шлях перемоги. — 2000. — 6 верес. — С. 11.

Північне Онтаріо; Три Марії; Дума про козака Полікарпа Туху: [Репродукція] // Укр. культура. — 1998. — № 1. — С 22, 23.

"*Чорнобильська мадонна*", "Сотник січових стрільців Іван Андрух", "Ангел над Львовом": [Репродукція] // Літ. Україна. — 1999. — 25 листоп. — С. 7.

Про М.П.Бідняка

Про присудження Державної премії України ім. Тараса Шевченка, 1995 р. [...Бідняку Миколі Петровичу...]: Указ Президента України № 183/95 від 7 берез. 1995 р. // Держ. вісн. України. — 1995. — № 5/6. — С. 413.

Волга Л. Митець – це не професія, це місія / Л.Волга // Уряд. кур'єр. — 1995. — 23 лют. — С. 9.

Болбат В. Феномен митця з Країни кленового листка / В.Болбат // Літ. Україна. — 1995. — 6 квіт.

Степовик Д. Малярство життєдайного духу / Д. Степовик // Культура і життя. — 1995. — 28 січ. — С. 4.

Мельник О. Біднякові багатства / О.Мельник // Уряд. кур'єр. — 2000. — 2 груд. — С. 8.

Шаповалова І. Багатий бідняк / І.Шаповал // Голос України. — 1995. — 6 січ. — С. 8.

Мельник О. А доля потай мережила шлях додому / О.Мельник // Уряд. кур'єр. — 2000. — 4 берез. — С. 8—9.

Волга І. Упасти зерном у рідній борозні... / І.Волга // Уряд. кур'єр. — 1994. — 17 листоп. — С.16.

Базелюк М. Знайшов духовне опертя / М.Базелюк // Укр. культура. — 1994. — № 4/6 . — С.20-21.

Малюта І. З Божої ласки малює Україну / І.Малюта // Укр. культура. - 1995. - № 1. - С.18-19.

Бідняк Микола (1.ІІ.1930 — [28.ХІ.2000]) Мистецтво України: Біоґр. довід. / Упоряд.: А.В.Кудрицький, М.Г.Лабінський; За ред. А.В.Кудрицького. — К., 1997. — С. 60.

Бідняк Микола Петрович (1.11.1930—28.ХІ.2000) // Шевченківські лауреати, 1962—2000: Енцикл. довід. / Авт.-упоряд.: М.Г.Лабінський; Вступ, сл. І.М.Дзюби. — К., 2001.— С. 45—46.

Овсійчук В. Сакральна тема у творчості Миколи Бідняка / В.Овсійчук // Укр. культура. - 2000. - №1. - С.19-21.

Мамота І. На рівні великого українця // Укр. культура. - 2009. - №1. - С. 26-27.

Долгіч Н. Як взірець величі духу // Укр. культура. - 2007. - № 3. - С. 9.

ІЛЮСТРАЦІЇ

Бідняк Микола Петрович: [Фотографія] // Шевченківські лауреати, 1962—2000: Енцикл. довід. / Авт.-упоряд.: М.Г.Лабінський; Вступ, сл. І.М.Дзюби. — К., 2001. - С.46.

На світлинах: Маєстро за роботою; Родина художника; Із названою матір'ю Софією; На кораблі з Канади додому 1934 р. //

Шлях перемоги. — 2000. — 6 верес. - С. 11.

[*Микола Бідняк*: Фотографія] // Шлях перемоги. — 2000. — 6 груд. — С. 2.

[*Микола Бідняк*: Фотографія] // Літ. Україна. — 1999. — 25 листоп. — С. 7.

З дружиною Марією: [Фотографія] // Укр. культура. — 2000. — № 1. — С. 21.

